No. 22. Vrijdag 29 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling 's-GRAVENHAGE:

Wordt ter kennis van de leden gebracht, dat de **Leeszaal** in de **HEULSTRAAT 17**, Den Haag, voortaan dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, zal geopend zijn van 10 uur vóór- **tot 6 uur** namiddags.

HET BESTUUR.

II. Van de Afdeeling NIJMEGEN:

VERSLAG van het in de afdeeling Nijmegen van de Vereeniging „Oost en West" in het afgeloopen jaar voorgevallene.

Het verslag van het voorgevallene in het afgeloopen jaar kan kort zijn.

In het begin van het jaar, den 7en Januari, had voor een geheel bezette zaal de aangekondigde lezing plaats van Jhr. Graafland. Het geheel bezet zijn der zaal kwam voornamelijk daardoor, dat het bestuur honderd uitnoodigingen had gezonden aan particulieren, niet-leden der Vereeniging, en ook het geheele garnizoen officieren had uitgenoodigd, denkelijk in de stille hoop, dat wellicht eenigen zouden toetreden als lid, misschien wel als donateur der Vereeniging, en tevens teneinde hen, die Indië van eigen aanschouwing niet kenden, een weinig beter met verschillende toestanden aldaar op de hoogte te brengen.

Den 29en Augustus viel der afdeeling Nijmegen de groote eer ten deel voor de eerste maal in haar midden te mogen ontvangen de groote jaarlijksche vergadering der Vereeniging. Van het daarop verhandelde zijn belangrijke verslagen verschenen, ook in het Koloniaal Weekblad, waarnaar dus kortheidshalve wordt verwezen.

De leden der afdeeling zullen zich herinneren, dat door tusschenkomst van het afdeelingsbestuur aan eene arme baboe, zonder meer op straat gezet, door het geven van *f*20.— gelegenheid werd gegeven eenige inkoopen te doen en aan boord te komen van een boot naar Java.

Op bedoelde groote vergadering werd door den afgevaardigde, daartoe gemachtigd, voorgesteld dit geld te brengen ten laste der vereeniging, en tot zijn genoegen kan ondergeteekende verklaren, dat het geld wederom in de kas der afdeeling is teruggevloeid.

Eene collecte voor de melaatschen-verpleging in West-Indië werd bedacht met eene som van *f*5.—.

Op de gewone jaarvergadering der afdeeling werd door den voorzitter voor de zooveelste maal met aandrang verzocht propaganda te maken voor de vereeniging, met het gevolg, dat eenige nieuwe leden werden gewonnen.

Door sterfgeval en vertrek, alsmede ontslagname, verloor de afdeeling echter 16 leden, zoodat de sterkte op dit oogenblik nog bedraagt 82.

Over de manier van sommiger ontslagname diene het volgende:

De gebruikelijke manier zal wel zijn den secretaris of eenig ander bestuurslid schriftelijk mededeeling te doen, dat men wenscht op te houden lid der vereeniging te zijn.

Hoe nu moet men aanduiden de handelwijze van meerdere leden, welke bij het aanbieden der kwitantie voor de contributie over het jaar 1908 eenvoudig de kwitantie teruggeven met de mededeeling: ik heb bedankt. Ik ben geen lid meer?

Begrijpen dergelijke menschen niet dat men geen handelsreiziger voor zich heeft, dien men kan afsnauwen met: ik heb niets noodig? En dat het menschen zouden zijn, die niet weten hoe het behoort, bewijzen de namen dergenen, welke zoo hebben gehandeld, en welke namen voor belangstellenden gaarne zullen worden genoemd.

Met het publiceeren van dergelijke handelwijzen hoopt het bestuur andere afdeelingen een dienst te bewijzen. In het huishoudelijk reglement der afdeeling komt in art. 3. wel eene alinea voor van den volgenden inhoud:

„Is er vóór ult. December bij het Bestuur geen aanvrage om ontslag ontvangen, dan blijft men donatrice, donateur of lid voor het volgend jaar", maar — loop die liefhebbers maar eens na. Menschen, die zoo handelen, zijn ook voor rede niet vatbaar; 't is boter aan de galg gesmeerd!

In den loop van het jaar kwamen in eenige aanvragen om inlichtingen omtrent woningen, duurte van leven enz., welke zoo goed mogelijk werden beantwoord.

In het bijzonder is het hier de plaats den leden der afdeeling nogmaals te verzoeken bij voorkomende gelegenheid nieuwe leden voor de vereeniging te werven. Géén leden, die na een jaar wegloopen, als zij door hun lidmaatschap geen geldelijk voordeel verwierven, maar o.a. menschen, die op de door hen in onze bezittingen doorgebrachte jaren met eenige liefde terugzien en er nog om *willen* denken, dat het gaan naar Indië hun meer heeft opgeleverd, dan de meesten bij blijven in Holland ooit zouden hebben verkregen.

De Secretaris,
(w. g.) D. G. J. BEIJENS.

Het Bestuur der Afdeeling is thans samengesteld als volgt:

J. W. J. HOFMAN, voorzitter.
D. G. J. BEIJENS, secr.-penningmeester.
A. DE WILLIGEN, J. P. SCHOEMAKER, en F. E. LUITJES, leden.

Rekening en Verantwoording over het jaar 1907.

ONTVANGSTEN.

Saldo in kas op 1 Januari 1907	*f*	33.21½
Aan contributie	,,	160.50
,, restitutie Hoofdbestuur voorschot baboe Tidja	,,	20.—
,, restitutie kosten algemeene vergadering	,,	3.64
	f	217.35½.

Gezien en accoord bevonden,
De Commissie van Verificatie,
(w. g.) A. DE WILLIGEN,
(,, ,,) H. MURIX.

UITGAVEN.

Aan zaalhuur	*f*	3.—
,, onkosten lezing	,,	33.80
,, drukloon	,,	7.15
,, innen contributie	,,	5.—
,, rechten en frankeerkosten	,,	5.82½
,, abonnement Koloniaal Weekblad	,,	0.50
,, het Hoofdbestuur krachtens art. XII der Statuten	,,	48.—
,, abonnement Bintang Hindia	,,	3.—
,, bijdrage melaatschen-verpleging in West-Indië	,,	5.—
,, overbrengen archief	,,	0.25
,, kosten jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging	,,	20.15
,, oproeping algemeene vergadering	,,	0.94
Saldo op 21 December 1907	,,	84.74
	f	217.35½.

Nijmegen, 28 Februari 1908.

De Penningmeester,
(w. g.) D. G. J. BEIJENS.

III. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Op de hieronder vo.gende gewijzigde statuten werd de Kon. goedkeuring verkregen:

Art. 1. De vereeniging Oost en West is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2. De vereeniging is aangegaan voor den tijd van 20 achtereenvolgende jaren, gerekend van den dag der oprichting, zijnde 3 Mei 1899.

Een jaar vóór het eindigen van dezen termijn zal door de vereeniging een besluit worden genomen omtrent haren verderen duur.

Art. 3. Het doel der vereeniging is den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder.

Art. 4. De vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West Indische bezittingen en koloniën;

2. het steunen van alles wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid;

3. het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden dan wel daar achter gelaten heeft en desverlangd het houden van toezicht over die kinderen;

4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen;

5. het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts op verlangen van uit de Indiën komende personen;

6. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;

7. het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging Oost en West;

8. het aanwenden van andere wettige middelen, welke aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Art. 5. De vereeniging bestaat uit: eereleden, leden-begunstigers en leden, die alle dezelfde rechten hebben.

Tot eereleden kunnen door de algemeene vergadering, op voorstel van het hoofdbestuur of 10 leden, benoemd worden zij, die zich bijzonder verdienstelijk jegens de vereeniging hebben gemaakt.

Leden-begunstigers zijn zij, die f 5 of meer jaarlijksche contributie betalen of eene bijdrage geven van minstens f 100 ineens.

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minimum f 1,50 tot minder dan f 5.

Rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen kunnen begunstigend lid of lid worden.

Alle leden ontvangen kosteloos, zoo 't verschijnt, het orgaan der vereeniging en hebben vrijen toegang, met recht tot introductie, tot de lokalen der vereeniging, tenzij door het hoofd- of afdeelingsbestuur een voor leden verminderd entrée is vastgesteld.

Art. 6. Het lidmaatschap wordt verloren:

a. door overlijden;
b. door opzegging;
c. door vervallenverklaring.

De vervallenverklaring kan worden uitgesproken door het hoofdbestuur, in geval van wanbetaling van contributie.

In andere gevallen heeft de vervallenverklaring van het lidmaatschap plaats krachtens besluit van de algemeene vergadering, genomen met twee-derde van de uitgebrachte geldige stemmen.

Art. 7. Behalve uit de in art. 5 bedoelde bijdragen en contributiën, bestaan de geldmiddelen der vereeniging uit schenkingen, erfstellingen en legaten, en uit de geldelijke voordeelen, welke voor de vereeniging kunnen voortvloeien uit de inrichtingen, die door hare bemiddeling tot stand komen of zijn gekomen.

Art. 8. Uit en door de leden wordt gekozen een hoofdbestuur, bestaande uit minstens 9 leden, waarvan ten minste 4 en ten hoogste 5 in 's-Gravenhage woonachtig moeten zijn, en waarin iedere na te melden afdeeling der vereeniging van 25 leden of meer, door minstens één harer leden moet vertegenwoordigd zijn. De vereeniging wordt in en buiten rechten vertegenwoordigd door den voorzitter of onder-voorzitter, den secretaris en den penningmeester.

Uit de te 's-Gravenhage gevestigde leden van het hoofdbestuur worden door de algemeene vergadering benoemd een voorzitter, een onder-voorzitter, een secretaris en een penningmeester, die te zamen het dagelijksch bestuur der vereeniging vormen.

De wijze van aftreding der hoofdbestuursleden, de voorziening in tusschentijds ontstane of gewone vacatures, de regeling van werkzaamheden van hoofdbestuur en dagelijksch bestuur worden bij huishoudelijk reglement vastgesteld.

De leden van het hoofdbestuur genieten vergoeding van reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van algemeene en hoofdbestuursvergaderingen, en voor andere gemaakte onkosten in de waarneming van hunne betrekking, ten laste van de kas van het hoofdbestuur der vereeniging.

Art. 9. Het hoofdbestuur heeft, binnen de grenzen door de algemeene vergadering vast te stellen, de beschikking over de goederen en geldmiddelen der vereeniging.

Art. 10. De vereeniging is zooveel mogelijk ingedeeld in afdeelingen, welke elk afzonderlijk rechtspersoonlijkheid kunnen bezitten.

Op plaatsen, waar geen afdeeling bestaat, kan het hoofdbestuur eene afdeeling oprichten, op verzoek van minstens 10 binnen de grenzen der op te richten afdeeling wonende leden der vereeniging.

Het grensgebied der afdeelingen wordt in overleg met het afdeelingsbestuur door het hoofdbestuur vastgesteld.

De binnen het gebied eener afdeeling wonende leden der vereeniging staan geldelijk en administratief onder het bestuur der afdeeling, de buiten eenige afdeeling wonende leden staan geldelijk en administratief onder het hoofdbestuur der vereeniging.

Geschillen hieromtrent worden beslist door het hoofdbestuur.

Art. 11. Het hoofdbestuur heeft het recht om afdeelingen, waarvan het aantal leden beneden 10 is gedaald, te ontbinden.

De algemeene vergadering heeft het recht om afdeelingen, welke hare geldelijke verplichtingen tegenover het hoofdbestuur niet behoorlijk nakomen, op te heffen.

De geldmiddelen en archiefstukken van ontbonden of opgeheven afdeelingen moeten worden overgedragen aan het hoofdbestuur der vereeniging.

Art. 12. Iedere afdeeling kiest haar eigen bestuur. Het bestuur van elke afdeeling vertegenwoordigt deze zelfstandig, ook waar zulks kan, in rechten, doch alleen in zaken, uitsluitend de afdeeling betreffende.

De afdeeling, welke rechtspersoonlijkheid wenscht te verkrijgen, ontwerpt vooraf hare statuten, die, alvorens daarop de Koninklijke goedkeuring wordt gevraagd, de instemming behoeven van het hoofdbestuur. Dezelfde instemming wordt vereischt voor de huishoudelijke reglementen der afdeelingen en voor alle wijzigingen of aanvullingen van statuten of reglementen.

In geval van verschil ter zake statuten of reglementen tusschen het hoofdbestuur en het afdeelingsbestuur, wordt de beslissing ingeroepen van de algemeene vergadering.

Art. 13. De afdeelingen storten jaarlijks in de kas van het hoofdbestuur f 0,50 voor iederen persoon, die op 1 Januari van eenig jaar lid eener afdeeling is en zijne contributie heeft betaald.

Van alle erfstellingen en van alle legaten of schenkingen boven de f 100 aan eene rechtspersoonlijkheid bezittende afdeeling gemaakt, moet aan de kas van het hoofdbestuur 25 pct. worden afgestaan, tenzij dit in strijd is met eene door den gever gemaakte bepaling.

Het hoofdbestuur heeft het recht eene afdeeling te ontheffen van de storting in de eerste alinea bedoeld, en zulks over het eerste jaar van haar bestaan.

De financieele verplichting tegenover het hoofdbestuur van buiten Nederland gevestigde afdeelingen, wordt voor elk van die afdeelingen afzonderlijk geregeld. Die regeling is onderworpen aan de goedkeuring der algemeene vergadering.

Art. 14. Jaarlijks, in de maand Juli of Augustus, wordt door het hoofdbestuur de gewone algemeene vergadering belegd, waarin door dat bestuur:

1. mededeeling wordt gedaan omtrent de werkzaamheden en den toestand;

2. rekening en verantwoording wordt afgelegd;

3. aan de orde wordt gesteld de voorziening in vacatures en de benoeming van eene commissie tot onderzoek der rekening en verantwoording over het loopende jaar;

4. ter behandeling worden voorgedragen de voorstellen van het hoofdbestuur en die, welke tijdig van de afdeelingen zijn ingekomen.

Buitengewone algemeene vergaderingen hebben plaats wanneer het hoofdbestuur die noodig acht, of indien het schriftelijk verzoek daartoe is uitgegaan van minstens 3 afdeelingen, met opgave van de te behandelen onderwerpen.

In het laatste geval moet de vergadering binnen 6 weken na ontvangst van het verzoek plaats hebben, tenzij de verzoekende afdeelingen in overleg met het hoofdbestuur een anderen tijd goed vinden.

De oproeping tot de gewone of eene buitengewone algemeene vergadering geschiedt minstens 20 dagen vóór den dag, waarop de vergadering wordt gehouden, door middel van eene bekendmaking in het orgaan der vereeniging of door eene schriftelijke kennisgeving aan de afdeelingsbesturen en aan de administratief onder het hoofdbestuur staande leden.

De bekendmaking of kennisgeving vermeldt in het kort de te behandelen onderwerpen, en wijst aan plaats, lokaal, dag en uur der vergadering.

Art. 15. De afdeelingen worden in de algemeene vergaderingen vertegenwoordigd door hare afgevaardigden, die daarvoor uit de afdeelingskas vergoeding voor reis- en verblijfkosten ontvangen.

Niet-afgevaardigde leden der vereeniging hebben toegang tot die vergaderingen en het recht aan de besprekingen deel te nemen.

Art. 16. Stemrecht wordt alleen uitgeoefend door de afgevaardigden der afdeelingen en door den voorzitter der vereeniging, onverschillig of deze al dan niet afgevaardigde eener afdeeling is.

Het aantal stemmen voor de afdeelingen uit te brengen bedraagt voor afdeelingen met minder dan 26 leden 1 stem, voor afdeelingen van 26 tot en met 50 leden 2 stemmen, van 51 tot en met 75 leden 3 stemmen, van 76 tot en met 100 leden 4 stemmen, van boven de 100 tot en met 200 leden 5 stemmen, en van boven de 200 leden 6 stemmen.

Art. 17. Alle besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen, behoudens het hierna volgende.

Wordt bij eene eerste stemming geen volstrekte meerderheid verkregen, dan heeft eene tweede vrije stemming plaats, die, geene meerderheid opleverende, gevolgd wordt door eene herstemming tusschen het dubbeltal, hetwelk de meeste stemmen verkreeg. Als meer dan 2 personen een gelijk aantal stemmen verkrijgen, dan heeft eene tusschenstemming plaats, terwijl het lot beslist indien alsdan geene meerderheid werd verkregen.

Bij stemming over zaken wordt een voorstel geacht verworpen te zijn indien de stemmen staken.

Art. 18. Voorstellen tot wijziging der statuten kunnen alleen worden gedaan door het hoofdbestuur of door ten minste 3 afdeelingen.

Voor de aanneming van zoodanige voorstellen is noodig eene meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen in eene algemeene vergadering, waarin ten minste drie vierde van het aantal afdeelingen vertegenwoordigd is.

Bij niet voldoende vertegenwoordiging heeft binnen 3 weken eene nieuwe algemeene vergadering plaats, waarin zoodanige voorstellen kunnen worden aangenomen met eene meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen, ongeacht het aantal vertegenwoordigende afdeelingen.

Art. 19. Ontbinding der vereeniging binnen den bij art. 2 gestelden termijn kan alleen plaats hebben krachtens besluit eener algemeene vergadering, genomen overeenkomstig de bepalingen van het voorgaande artikel.

In het besluit tot ontbinding wordt de wijze van liquidatie geregeld, de liquidateuren benoemd en de bestemming van de bezittingen der vereeniging vastgesteld.

Art. 20. Het huishoudelijk reglement der ver-

eeniging behoeft de goedkeuring der algemeene vergadering, en mag geene bepalingen bevatten in strijd met deze statuten.

(Volgen de onderteekeningen.)

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit dd. 24 Maart 1908 no. 43.

Mij bekend,
De Minister van Justitie,
Namens den Minister,
De Secretaris-Generaal,
(get.) A. D. W. DE VRIES.

PERSKRONIEK.

INHOUD: F. S. over den toestand te Atjeh. — Antwoord van de *Nieuwe Courant* hierop. — Uit een „op weg naar tropisch Nederland" van den heer Boissevain in het *Algemeen Handelsblad*. — De schrijver van „Kiekjes en Critiekjes" in het *Vaderland* over de indische pers.

F. S. maakt in de *Nieuwe Courant* eenige opmerkingen over het oordeel, door de redactie over den toestand te Atjeh uitgesproken. Hij schrijft o. m.:

„Gij spreekt van den ernst van den toestand in dat deel onzer bezittingen. De vraag, die instinctmatig bij mij oprees, was: Is het dan 33 lange jaren gekheid geweest? Alle hulde aan de handjesvol militaire en de civiele ambtenaren, die daar steeds hun plicht hebben gedaan op een wijze boven allen lof verheven. Hun was en is het bittere ernst. Maar het Nederlandsche volk, dat een hoog besef moet hebben van zijn verplichtingen als koloniseerende natie, heeft, behalve wellicht in de allereerste jaren van dat lange tijdperk, een onverschilligheid aan den dag gelegd, die zonder weerga is. Officieel moge de toestand al of niet oorlog zijn, er kunnen geen twee meeningen bestaan omtrent wat die feitelijk is. En men behoeft slechts militairen, die daar gediend hebben, te vragen om overtuigd te worden dat door dergelijk optreden, door het zenden van voldoende versterkingen, door het brengen van voldoende geldelijke offers die landstreek spoedig gepacificeerd kan worden. Maar in plaats van doortasten beoefenen wij gedurende 1/3 eeuw een dubbeltjes-wijze politiek, een koloniaal volk even onwaardig als misdadig tegenover de inlandsche bevolking die wij onder onze hoede namen. Een volk behoort òf in staat te zijn zijn koloniën te behouden òf op te geven. Van het laatste zal bij de meerderheid in ons land wel geen sprake zijn, maar dan rusten ook verplichtingen op ons, die wij echter op ellendige wijze hebben verwaarloosd—verwaarloosd

Voor onze Britsche buren, die natuurlijk ook hun moeilijkheden hebben, en waarbij de onze in het niet verzinken, maar die doortasten tot het doel bereikt is, voor hen hebben onze groote bladen slechts een „sneer" over waar zij als een navolgingswaardig voorbeeld ons dienden te worden voorgehouden. Bij al hun koloniale gebreken (en volgens een genialen correspondent van u, die verleden jaar op een reis door Britsch-Indië de toestanden van dat onmetelijke gebied in staat was te beoordeelen, zijn die gebreken vele) zal niemand ontkennen dat de Britten den durf en de voortvarendheid bezitten, onmisbare eigenschappen voor volken die de verantwoordelijkheid van koloniaal bezit op zich genomen hebben, en welke ook ons volk, in onze groote eeuw althans, in hooge mate eigen waren. Bij een tijdelijken of zelfs schijnbaren tegenslag, dien de troepen in Britsch-Indië ondervinden, kan onze pers ternauwernood haar „Schadenfreude" verhelen. Voor eenige dagen zinspeeldet gij in een hoofdartikel op de annexatie van Opper-Birma, die geschied zou zijn omdat koning Theebaw ziek was. Ik herinner mij dien tijd zeer goed en geloof niet dat eenig serieus Engelsch blad dit als pretext heeft aangegeven en zeker niet de regeering, want Theebaw werd in volkomen welstand gevangen genomen en ik begrijp niet waaruit uw informatie is geput. De annexatie had plaats omdat de regeeringloosheid in dat gebied den toestand in het zeer welvarende en aangrenzende Britsch Birma onhoudbaar maakte en een andere mogendheid er vasten voet trachtte te verkrijgen. Daargelaten of dergelijke omstandigheden een Westersche mogendheid wettigen om in te grijpen en te annexeeren, een feit is het, dat van dien tijd (1886) tot nu toe het land tot een welvaart is gestegen, die, ik geloof nergens, zeker niet in onze koloniën, is geëvenaard. Waarom steeds die pogingen om de handelingen van onze buren verkeerd voor te stellen en behagen te scheppen in hun werkelijke of vermeende tegenslagen, inplaats van loyaal te erkennen wat er goeds is in hun wijze van doen en aldus zelf te leeren!"

Ten slotte zegt hij:

„Het ware goed dat onze persmannen en Volksvertegenwoordigers wat meer in het buitenland verkeerden om daar o. a. zelf eens te ondervinden hoe smadelijk het voor een Nederlander is te moeten aanhooren de in den vreemde gevestigde opinie, dat de Atjeh-oorlog kunstmatig wordt gaande gehouden om de vele belangen die daaraan verbonden zijn voor de commercieele wereld in ons land en in Insulinde, en zelfs voor ambtenaren en militairen. Ons antwoord, dat wij gaarne willen, maar niet kunnen, wordt geloofd door niemand, die iets kent van ons verleden. Laten wij die opinie toch eindelijk den kop indrukken door te toonen dat wij de Atjeh-tragedie niet alleen willen, maar ook kunnen doen eindigen."

Hierop antwoordt de *Nieuwe Courant*:

„Wij meenen, dat de inzender de Atjehquaestie verkeerd stelt. Het geldt hier niet een volk te overwinnen — want het Atjehsche volk is reeds lang overwonnen; maar een overwonnen volk, dat het niet opgeeft, tot rust te brengen. Meer een quaestie van beleid dan van veel troepen of veel geld — al mag deze overweging niet als voorwendsel worden gebruikt om ongepaste zuinigheid te betrachten.

Overigens meenen wij, dat de inzender geheel over het hoofd ziet, wat er in de laatste jaren in andere gewesten der buitenbezittingen is gedaan om in die landen een behoorlijk bestuur in te voeren en dat hij dus in zijn uiterst gestreng oordeel Nederland onrecht aandoet.

Wat „de pers" betreft, zeker is het haar taak te erkennen en te waardeeren wat er goeds is in de politiek der groote mogendheden en daaruit voor ons eigen land leering te trekken. Dat zij in dit opzicht wel eens faalt is vermoedelijk hieraan toe te schrijven, dat de beoefening van de journalistiek den critischen zin in zeer sterke mate pleegt te ontwikkelen. Van „pogingen om de handelingen van onze buren verkeerd voor te stellen", is bij ons en in het algemeen bij de Nederlandsche pers geen sprake."

Bij die beschouwing over „het reeds lang overwonnen Atjehsche volk" één vraag: viel bij de Spanjaarden in hun strijd tegen ons niet dezelfde zelfverblinding te constateeren, welke wij hier tegenover Atjeh aan den dag leggen? Zelfs na het ontzet van Leiden heette het in de officieele spaansche correspondenties nog steeds dat de Hollanders en Zeeuwen reeds lang overwonnen waren. Het waren alleen nog maar benden „kwaadwilligen" en „fanatieke drijvers" die tegen de Spaansche troepen ageerden. Precies ons Atjeh en onze officieele opvatting te dien aanzien.

* * *

Uit curiositeit nemen wij hier 'n paar brokstukken over uit een reisbrief van den heer Charles Boissevain, die aan boord van de *Grotius* aardige boekjes leest over oost-indische reizen in 1600 en daarover aan de lezers van het *Algemeen Handelsblad* vertelt. Zoo schrijft hij:

„Hoe boeide mij gisteren en heden het: „Kort ende waerachtig verhael van de tweede Schipvaert bij de Hollanders op Oost-Indien gedaen, onder den Heer Admirael Jacob van Neck, getogen uyt het Journael van Roelof Roelofsz., vermaender op 't Schip Amsterdam."

Het vangt dus aan:

„Den 28 Juny Anno 1600 zijn uyt Texel 't zeylgegaen de ses naeghenoemde schepen:

„Amsterdam, daer als admiraal en de Generael van de geheele Vloote op commandeerde d'Heer Jacob van Neck, die het nu syn tweede reyse was op Oost-Indiën, Dordrecht, Haerlem, Leyden, Delf en Goude, welck laetste schip een jacht was.

„Den 13 July hebben sy 't Eylandt Boa Vista in 't gesicht ghekregen, wesende een van de Ilhas do Cabo Verde, ofte Sout-eylanden, soo de onse die gemeynlijck noemen. Voorts sonder yet schryvensweerdigh te bejeghenen, geseyld hebbende tot den 24 dito, hebben alsdoen die van 't Jagt een visch ghevanghen van den aert die de Portugesen Dorados noemen, lengte 5½ voet, dewelcke een yseren passer in syn lyf hadde, die de maets 4 dagen te voren over boort hadden laten vallen.

„Den 24 September, wesende Amsterdammer Kermis, hebben sy met een moy koeltjen ghepasseert de Linie Aequinoctiael, daer sy seer verblydt waren."

Zooals onze zeelieden van de Amsterdamsche kermis hielden! Als het September is dan wordt er in de journalen gewag van gemaakt. In mijn

jeugd heb ik zoo vaak genoegen gehad op de Amsterdamsche kermis, vooral op de vroolijke Botermarkt, dat ik geheel kan deelen in die kermispret onzer oude zeevaarders.

Het journaal gaat dus voort, wat ik mededeel om te doen beseffen welk mannenwerk die vaart op onbekende zeeën, zonder voldoende kaarten, was:

„Den 8 December hebben sy eenigh redt s en drijven, hetwelck de Portughesen Trombas noemen, een teecken dat men niet verre van de Caep de Bona Speranze en is, saghen oock eenighe groote voghelen, die sy Caep-voghels noemen, soodat sy groote hope hadden het landt aan de Caep haest te sien.

„Den 12 dito, alsoo sy noch een langhe reyse voor handen, ende daerom by tijds moesten toesien, om op 't lest gheen ghebreck te lijden, hebben sy 't broot begost uyt te deelen, yeghelyck Man een half pont daeghs, hetwelck hem dan eens ter weecke werd toeghewoghen.

„Sommighe souden 't broot dat sy voor een gantsche weeck kreghen, wel op één dagh hebben opghegheten, maer moesten sich leeren spenen, ende ghedult hebben tot dat het de Heere soude versien.

„Den 17 January 1601, bevindende dat haer water seer minderde, ende dat se noch wel duysendt mijlen van Bantam waren, ofte van daer sy ander water souden konnen kryghen, soo wert er besloten, dat sy voortaen maar één pintjen water daeghs souden hebben, welcke seer weynigh was, want het begost weder al heet te worden, doch soo moesten sy van de noot een deught maken, ende der tyt nemen soo hy quam.

„Den 21 dito hebben sy haer speck begonnen te eten, hetwelck sy wel ghemeynt hadden langher te sparen, maar bevonden dat het heel bedorven was, ende so seer stonck, dat men der qualyck af wiert als men 't eten soude, en als de kock de ketel van 't vier sette om op te schaffen, werdt men vervaert van den reuck."

Eindelijk, onverwachts, doen zij de kust van Sumatra aan.

„Den 20 Maart drijvende in groote kalmte, sagen sy altemet veelderley soorten van voghelen, als oock een soorte van viskens die borstels op haer lijf hadden so scherp als elssens, ghelyck by ons de ysere varckens hadden (het werktuig waarmede de kiel werd geschraapt). Haer ontmoeteden oock veel groenen bladeren van boomen, drijvende op het water, en hebben daerom het loot geworpen en ghevonden 21 vadem santgront, met kleyne witte schelpjens vermenght hetwelck haer seer verschrickte, want en hadden niet gemeynt het lant soo nae te syn en hoe sy verder quamen, hoe de ondiepte grooter werdt. Daerom hebben sy 't eyntelyck op 11 vadem geset, de steenachtige gront.

Den 22 dito hebben sy 't eerst in 18 weecken tyts landt ghesien. Dan en konden 't maer sien van de sten of ten naesten uyt de mars, soo dat sy noch twijffelden of het landt was of niet, eenighe seyden het waren klippen. Immers seylden en dreven noch tot den 22. Maer toe en daer sagen se eerst het vaste land van Sumatra, daer in sy alte samen seer verblij waren, settend haer cours Zuyt-Oost langs de wal henen.

„Den 27 Maart syn sij in de straet van Zunda ghekomen met moy weder ende bequamen windt. Doen ontmoeten sy ook 't eerste Eylandt in de straet ghenaemt Bona Ventura, ende sagen tegen den avont een ontallijcken menighte van Eylanden waervan sy 't onder een des nachts geset hebben, 't welck ghenaemt is Los tres hermanos, dat is de drie Broeders, omdat er drie klein Eylandjes bij leggen.

„Den 30 dito 's morgens omtrent te 8 uren zijn sy voor de stad Bantam gekomen, alwaer sy gevonden hebben twee schepen van de nieuwe Compagnie, ende 't ancker laten vallen omtrent een Gotelmer schoot van de Stadt.

„Terstont quamender veel Chinesen ende Javanen aen boort met haer Prautjens, en elck bracht syn koopmansschap mede, d'een Porcelijnen, d' ander Crissen, de derde Bananas, de vierde Oranje-appelen.

„Elck dede sijn kraemtjen alsoo plichtigd voort asse doen 't Amsterdam in de kermis!"

Ziezoo! Daar hebben wij de Amsterdamsche kermis weder! Daarheen gingen de gedachten der schepelingen, terug toen Java bereikt was, na zoo lange en zware reis. En reeds twee dagen later gingen de schepen beladen met rijst en arak verder om de passage-winden te gebruiken. Want de Molukken waren het doel der vloot, die op specerijen uit was."

De heer Boissevain vertelt dan, dat hij vermoed is van het overschrijven en naar kooi gaat, zeker verheugd, dat hij de overtocht niet behoeft te maken gelijk indertijd Roeloef Roelofsz. op het schip *Amsterdam*. Daarover reisbrieven te schrijven, dàt was anders nog eens de moeite waard.

* * *

De schrijver der „Indische Kiekjes en Critiekjes" in het *Vaderland* heeft het in zijn 12den brief over de Indische pers. Hij maakt daarin zeer veel juiste opmerkingen.

„De Indische pers, zegt hij, het is genoeg bekend, heeft geen al te gunstige reputatie in Nederland en dat kan haast niet anders. Er gaat geen mail voorbij, of we lezen van een redacteur, die aangeklaagd, dan wel veroordeeld is wegens een of ander persvergrijp, en de wijze waarop de journalisten elkaar te lijf gaan bij het geringste meeningsverschil loopt veelal de spuigaten uit.

Ik spreek nu met opzet van „journalisten", want het zijn niet alleen de beroepsredacteuren, die hun lezers geregeld pikante schbteltjes te genieten geven in eigen keuken bereid, zij disschen ook met genoegen op wat dilettant-journalisten aanbrengen, als het maar pikant is. Gewone Spaansche peper is niet sterk genoeg, daar moeten minstens eenige venijnige lomboks rawit in zitten.

Daar zijn in Indië menschen — ik heb het reeds gezegd — die een diepe minachting hebben voor de pers, die er eeuwig op schelden. En hun krachtigste wapen is hierin gelegen, dat zij elken dag weer kunnen wijzen op critiekjes, die eigenlijk al ver over het kantje zijn. Maar eigenaardig is het, dat zulke Indischgasten zelf alle grenzen der betamelijkheid overschrijden, indien zij eens een enkele maal naar de pen grijpen om aan hun verontwaardiging lucht te geven. Dan hakken zij er meedoogenloos op in niet alleen, maar zij doen dat op zulk een ordinaire, dikwijls krenkende wijze, dat de lezers verbaasd de handen in elkaar slaan... neen, dat doen de Indische lezers niet, zij genieten, genieten steeds meer naar gelang er meer geplukhaard wordt.

Wat de rechtgeaarde Maleier gevoelt, denkt, geniet, als hij een hanengevecht bijwoont, waarbij twee domme beesten elkaar in de kuiven en kammen pikken tot het bloed er langs loopt en de oogen uit den kop bengelen, datzelfde gevoelt, denkt, geniet de Indische lezer, terwijl hij zich verkneukelt aan een polemiek, waarin een paar kennissen — het mogen ook redacteuren zijn, maar dat is toch niet zoo aardig — elkaar duchtig in de haren zitten.

De Indische lezer — en nu komt ik waar ik wezen moet — heeft de Indische pers gemaakt tot wat zij is, en als hij geheel zijn zin had, ging het steeds crescendo in het schelden, maar er zijn gelukkig nog redacteuren, de een natuurlijk wat heeter gebakerd dan de ander, maar allen veel kalmer en verstandiger dan het publiek, verstandiger ook dan de dilettanten onder de journalisten, die telkens en telkens weer de aanmaning krijgen om wat minder van die venijnige lombok rawit te gebruiken en de trasie s.v.p. geheel achterwege te laten."

Zouden die persruzies ook niet veroorzaakt kunnen worden door het *regeeringssysteem*, waaronder pers en publiek in de koloniën leven en vooral zooals het nu in Indië gesteld is, dat een orgaan het officieuse blad is geworden, dat véél toegang heeft tot de regeeringsbureaux en dus het „nieuws" uit de eerste hand krijgt, terwijl de andere bladen op informatie uit afgescheept worden? Natuurlijk wekt dat wrevel op.

Indien een systeem uitgedacht moest worden om de perskrakeelen tot ongekende hoogte op te voeren, zou men niet beter kunnen doen dan thans. Het is dan ook nooit zoo erg geweest; een trouwe weerspiegeling hoe het ook op ander terrein in Indië gesteld is.

Uit de O.I. Mail.

De „Excursie" naar Bali.

Omtrent de aanleiding der ongeregeldheden op Bali zijn alle Indische bladen het nagenoeg eens. Om hier maar enkele te noemen:

De *N. Soer. Ct.* schrijft de uitbarsting der ongeregeldheden op Bali toe aan het besluit der Regeering om op Bali de opiumregie in te voeren.

„Geen beter middel, zoo dacht men zeker, om spoedig te geraken tot algeheele pacificatie dan dit. En ziedaar de gevolgen!

Onze regeering streeft een „ethische politiek" na, het „brengen van orde en rust" heeft zij zich ten taak gesteld, maar de middelen om dit te bereiken zijn soms... wat vreemd.

Het liep alles zoo vlot en ferm bij de Bali-expeditie in het vorig jaar, dat men dacht de affaire in een wip te kunnen klaar spelen.

Onrust? Nu ja, maar als we er wat meer bajonetten heen sturen, dan zal de Balinees wel tot kalmte komen, zal hij wel leeren inzien, dat hij zich te schikken heeft.

En bovendien, de invoering der opiumregie had immers plaats in zijn eigen welbegrepen belang; hij zou, als hij de heilzame werking daarvan maar eerst inzag, er anders over gaan denken."

Het Soerabaja'sche blad wenscht slechts een paar vragen te doen:

Is dit verzet niet als het ware uitgelokt?

Heeft de regeering, die genoeg gewaarschuwd is, het niet geheel aan zich zelf te wijten? Wij zouden de verantwoordelijkheid van dit alles niet gaarne willen dragen, zegt het dan.

Het blad heeft voorts een vaag vermoeden, dat weer veel verzwegen is en dat de situatie erger is dan zij door de Regeering wordt voorgesteld.

Dat het thans gedaan is met de onafhankelijkheid van Kloengkoeng, spreekt vanzelf.

Ziedaar de „winste"! besluit het blad bitter.

Ook het *Soer. Hbl.* noemt als vermoedelijke oorzaak van den opstand de invoering van de opiumregie, waardoor de vroegere Chineesche pachter veel schade lijdt.

Men zegt, dat deze pachter den ons vijandig gezinden poenggawa van Gelgel, Tjokorda, tot de daad heeft opgestookt.

De Getuige schrijft:

„De berichten over die expeditie maakten een droevigen indruk. Dat de regeering op Bali anders had kunnen handelen, durf ik niet beweren; ik kan het niet beoordeelen. Maar het blijft toch pijnlijk, dat we oorlog moeten voeren, om de opiumregie op Bali ingevoerd te moeten krijgen.

Zouden de Balineezen zich ook verzet hebben, indien men maatregelen had genomen, om langzamerhand het opiumgebruik op Bali af te schaffen? vraagt de heer P. B. fijntjes.

Het is te hopen, dat men in Kloengkoeng inziet, hoe alle verzet toch nutteloos is, opdat er niet noodeloos bloed vergoten worde.

En mocht Nederland toch nog ook eens wat anders op Bali brengen, dan gouvernements-opium onder bescherming van bajonetten en kanonnen."

Over den aanvang der expeditie lezen wij in het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* o. m.

„De stafmuziek speelde bij het embarkeeren van iedere compagnie een vroolijk wijsje.

Voor de officieren was de geheele eerste klasse gereserveerd, voor de onderofficieren het midden- en voor-tusschendek, terwijl de manschappen het achter- en voor-tusschendek voor zich bestemd zagen. Den bedienden en dwangarbeiders had men eveneens een plaatsje op het voor-tusschendek bezorgd. Nadat ieder zich een zoo zacht mogelijk plaatsje had uitgekozen en de zware uitrusting was afgelegd, verzamelden de manschappen zich op het dek om hunne vrienden en vrouwen nog eens een „houd je maar taai" toe te kunnen roepen.

De officieren concentreerden zich op het achterdek, waar menig glas gedronken werd op den goeden uitslag van deze excursie.

Verscheidene officieren werden met bloemen vereerd.

Ook de manschappen werden gelauwerd, maar meer inwendig: hunne eerlaurieren bestonden uit bossen ramboetans.

Om 10 uur 40 werd het sein gegeven, dat belangstellenden de boot moesten verlaten en om kwart voor 11 gleed het schip onder het spelen van het Wilhelmus en Wien Neerland's bloed, afgewisseld door de luide hoera's van de vertrekkenden, langzaam de haven uit om onze landsverdedigers naar het oorlogsterrein te brengen.

Dat ze met eer en roem belaan mogen wederkeeren!"

Omtrent de actie op Bali, deelt een der marine-officieren aan het „Soer. Handelsblad" o. a. het volgende mede:

„Toen de Hertog Hendrik vertrok, lag kapitein Nues met zijn compagnie, gesteund door 2 stukjes snelvuurgeschut der marine, op de grens van Kloengkoeng.

Het eerste bombardement der schepen was gericht op Gelgel, Kloengkoeng en Satria. Op elke plaats werden 10 schoten uit de 15 cM. snelvuurkanonnen gedaan.

Gelgel, dat zichtbaar was van de schepen, werd geheel vernietigd; van de poeri bleef geen steen op den andere.

Deze plaats werd onder vuur genomen door de Noord-Brabant, welks granaatvuur op dergelijke doelen meer uitwerking heeft dan de projectielen der pantserschepen, die vervaardigd zijn met het doel zware pantserplaten te doorboren en dan eerst te springen; van het vuur der Hertog Hendrik en van de Tromp werd derhalve minder effect verwacht.

Deze verwachting bleek na het inwinnen van spionnenberichten — de resident van Bali en Lombok, die zich op de Tromp bevindt, zond zijn mata mata's bij het begin van het bombardement onmiddellijk uit — ten deele juist. In Satria werd slechts weinig schade aangericht; in Kloengkoeng daarentegen was de verwoesting aanzienlijk. De spionnen brachten scherven mee van granaten, die de poeri hadden getroffen. Edoch, de geheele aanhang van den vorst, welke beschreven werd als te bestaan uit een 150-tal fanatieke dwepers, had zich tijdens het bombardement in een groote, in den bodem gegraven kuil, bewerkt als een kazemat, verborgen, zoodat de uitwerking materiëel wel belangrijk was, maar slechts weinig vijanden onschadelijk had gemaakt. Bij den eersten treffer waren de strijdbare mannen

die niet tot 's vorsten gevolg behoorden, huiten Kloengkoeng gevlucht.

De broeder van den dewa agoeng, die ons genegen is, zit gevangen in de poeri te Kloengkoeng op een zeer kwetsbare plaats, zoodat de marine voor de moeilijke taak wordt gesteld, de poeri te raken en den sobat companie te sparen.

Op den verjaardag van Prins Hendrik werd het bombardement op Kloengkoeng door de 3 schepen gelijktijdig hervat. Er werden driemaal 8 schoten gedaan.

Als een bijzonderheid werd nog medegedeeld, dat de dewa-agoeng van Kloengkoeng, na het tweede bombardement, een schrijven zond aan den resident, waarin hij mededeelde, dat het schieten der marine hem zeer onaangenaam was en dat hij zeer beleefd verzocht dat te staken.

De resident antwoordde, dat het vuur eerst gestaakt zou worden, wanneer de dewa-agoeng zich aan boord van de Tromp bij hem kwam melden.

Daarin had de Balische vorst evenwel blijkbaar weinig lust; althans bij het vertrek van de Hertog Hendrik was hij nog niet verschenen.

Toen de Hendrik onder stoom ging, was het bombardement weder in vollen gang.

De resident van Bali seinde den 29sten April:

„Gisternamiddag ruim drie uur is de hoofdplaats Kloengkoeng met de poeri genomen, na bijna geen wederstand. De dewa agoeng hield, bij aankomst der troepen, bij de poeri een kleine poepoetan, waarbij hij zelf, zijn broer Doema Rabawn, de tjokorda van Gelgel en eenige anderen der voornaamste landsgrooten sneuvelden.

Aan onze zijde werden geen verliezen geleden.

De bevolking steekt overal witte vlaggen uit.

De aanval op Kloengkoeng werd 's morgens met een hevig bombardement ingeleid."

Het „Bat. Nieuwsblad" voegt hieraan toe:

„De vorst, naar Balisch gebruik, viel met zijn aanhang in een poepoetan, — en thans is Kloengkoeng ons, zonder andere dan geldelijke offers van onze zijde.

Een succes, waarmee de regeering geluk is te wenschen!"

De „Javabode" echter schrijft:

„Het pleit is beslecht. Wat in 1906 had kunnen en behooren te geschieden, is thans geschied. Wat nu opnieuw duizenden guldens en opnieuw stroomen bloeds heeft gekost, ware toen — op aandringen van den bevelhebber der expeditie — reeds afgedaan indien de vorige minister van koloniën zich niet had laten intimideeren door een fractie zenuwachtige Kamerleden, die hun anti-imperialisme kwamen uithuilen over de twee groote poepoetans, waarbij de vorsten van Badoeng en Tabanan 't leven lieten.

De allesbehalve populaire dewa-agoeng en de onbeschaamde tjokorda van Gelgel hebben den hoogen zedelijken moed gehad, denzelfden heldendood te zoeken in een lansaanval tegen het snelvuurgeschut en de repeteergeweren der onzen.

Onmiddellijk na den val der tirannen en opiumfinanciers kwam het volk in onderwerping en onder ons rechtstreeksch bestuur zal het tot rust en welvaart komen, zooals in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana en op geheel Lombok reeds het geval is en waar geen Baliër het vroegere zelfbestuur terug wenscht. En de opiumregie zal dat volk minder kwaad brengen dan de tjokordas en Chineesche pachters tot heden, n'en deplaise de onbekookte uitvallen tegen de regeering van „Bat. Nieuwsblad" en „Locomotief".

Aan den bevelhebber der troepen, luit.-kolonel J. A. M. M. von Schauroth, en zijn chef van den generalen staf, kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, lof voor hun beleid, waardoor aan geen der onzen eenig letsel geschiedde. En dank ook aan den bevelhebber der zeemacht in die wateren, die door zijn geschutvuur ongetwijfeld den vijand reeds te voren demoraliseerde.

Het woord is thans aan het burgerlijk bestuur, maar dit behoort in den eersten tijd nog gesteund te worden door een voldoende troepenmacht. Want zoolang niet heel Bali onder rechtstreeksch bestuur is gebracht, zal de toestand toch nooit geheel te vertrouwen zijn."

Doch elders lezen wij van een correspondent van ditzelfde blad:

„Van één mijner vrienden, die van een reis naar Bali en Lombok op Java terugkwam, vernam ik, dat de radja van Kloengkoeng zeer gezien is bij alle Balineezen. Zij zijn vast overtuigd dat, zoo het tot een strijd komt tusschen dezen vorst en de compenie, de laatste het finaal zal afleggen."

* * *

Over **Balineesche Padi-oogsten** schrijft diezelfde correspondent:

„De productie van padi per bouw is op dat eiland heel wat hooger dan op Java. Noemt men hier een productie per bouw van 35 picols reeds een bijzonder mooien oogst, op Bali is 'n productie per bouw van 70 picols padi niets ongewoons.

Zou het daarom geen zaak zijn, dat 't landbouwdepartement een ontwikkeld Inlandsch hoofd met eenige geschikte Inlandsche landbouwers naar dat eiland zond, om te leeren hoe men de padi moet planten om een zoo hooge productie te verkrijgen?"

* * *

De stemming op Lombok.

Uit Ampenan schrijft men aan het „Soer. Hbld.":

„Het heeft de aandacht getrokken, dat de Baliërs op Lombok zoo goed op de hoogte zijn van de gebeurtenissen in Zuid-Bali. Zij stellen het levendigst belang in het verloop der expeditie. De poenggawa van Gelgel, de aanstoker van de jongste verwikkelingen, wordt gelijkgesteld met Goesti Madé, den zoon van den vorst van Lombok, die zijn vader in 't verderf stortte. De Baliërs verhelen dan ook niet, dat zij geen traan zullen laten vallen, als zij vernemen, dat Tjokorda Gelgel de straf voor zijn brutale streken te pakken heeft. (Uit Boeleleng wordt geschreven, dat daar het gerucht loopt, dat Tjokorda Gelgel zich gekrist heeft. Bevestiging van dit gerucht is tot nu toe uitgebleven.)

* * *

Belasting-relletjes ter Westkust van Sumatra.

Wat de „Sumatra-Bode" daarvan ditmaal weet te vertellen, is niet zeer belangrijk:

„De kolonel, gewestelijk militair commandant, is den 2en dezer naar Fort van der Capellen vertrokken. Het plan bestaat, om aldaar een compagnie te legeren. Mede zijn daarheen vertrokken de officier van gezondheid dr. Badings en eenige ziekenverplegers met verbandmiddelen.

Volgens geruchten wordt in Batipoeh ook onrust onder de bevolking waargenomen.

Naar Pajakoemboeh is van uit Fort de Kock een compagnie onder bevel van kapt. Lutz gedirigeerd.

Te Manindjau zijn door onbekenden eenige pannen der controleurswoning door steenworpen vernield.

Hier ter hoofdplaats Padang en in de Ommelanden loopen ook vage verontrustende berichten.

Ten slotte nog de mededeeling, dat Maandag 27 April de luitenant Vis met ongeveer 60 man van het 17e bataljon naar Fort van der Capellen vertrekt om de compagnie maréchaussée van kapitein Van Goor (16e bat.) te versterken.

Door het 17e bataljon wordt in de omstreken van Padang, zoowel over dag als 's nachts gepatrouilleerd. De patronen zijn onder berusting der officieren, om ze, als het noodig mocht zijn, uit te deelen aan de manschappen."

Naar, wij uit particuliere correspondentie vernemen, zou de belasting-aanslag tegen eind April ten einde zijn. Daar, waar de bestuurshoofden zich van dit zeker lang niet gemakkelijke werk zelf kweten, moeten zij ook de satisfactie genoten hebben, dat alles naar wensch gegaan is en zal ook de inning vermoedelijk, wel geene groote moeilijkheden opleveren.

WEST-INDIË.

Suriname.

De laatstelijk ontvangen nummers van „Onze West" geven van de M. v. A. van den gouverneur op het door de Koloniale Staten op de begroooting voor 1909 uitgebracht Voorloopig Verslag reeds het grootste gedeelte weer.

In het algemeen handhaaft de gouverneur in zijn M. v. A. de door hem voorgestelde en door de Koloniale Staten aangevallen verhoogingen, zooals die van het traktement van den hoofdcommies ter administratie van financiën en van het subsidie aan de Roomsch-Katholieke en Moravische broeder-gemeenten.

De aandacht valt echter begrijpelijkerwijze al spoedig op hetgeen de gouverneur in zijn M. v. A. opmerkt, naar aanleiding van hetgeen in het V. V. betreffende de bacovecultuur in het midden werd gebracht.

Wij ontleenen dan aan de M. v. A. betreffende dit onderwerp het volgende:

„Ten opzichte van den algemeenen stand der bacovecultuur kan de ondergeteekende verklaren, dat volgens eenstemmig oordeel van den heer Williams en den inspecteur van den landbouw de toekomst vol vertrouwen kan worden tegemoet gezien. Geleerd door de ervaringen en gesteund door de thans bestaande contrôle zal de cultuur ongetwijfeld met goed gevolg worden gedreven. En waar reeds thans op vele ondernemingen de meer nauwlettende opvolging der wenken van den heer Williams tot sprekende resultaten heeft geleid en van de planters zelfs zij, die aanvankelijk ernstige bezwaren hadden, tegen de methode van den heer Williams, de juistheid van zijn inzicht moeten erkennen, daar kan met volle gerustheid op dezen leidsman worden afgegaan en in zijn vast vertrouwen in de toekomst der bacovecultuur worden gedeeld.

Waar de toestand kritiek scheen, is zij dit dan ook inderdaad thans niet meer. Zonder vrees voor voorbarigheid kan gezegd worden, dat de crisis geweken is. De werkzaamheden op de plantages worden thans allengs naar den eisch volbracht en mogen al bij hen, die buiten de zaak staan, de geringe verschepingen het vertrouwen in de cultuur hebben geschokt, de beter ingewijden weten, dat de gemaakte fouten, die hieraan mede schuld zijn, in het vervolg vermeden kunnen en zullen worden.

Voor het welslagen der bacovecultuur is slechts noodig een krachtige samenwerking tusschen de planters, het Gouvernement en de United Fruit Company, en de Gouverneur twijfelt niet, of hij zal om die te behouden ook op de medewerking der Koloniale Staten kunnen rekenen.

De goede gang van zaken, die thans tot stand is gekomen, maakt dan ook, dat de ondergeteekende in de afwezigheid, gedurende een zestal weken, van den inspecteur van den landbouw voor een zeer noodzakelijke dienstreis naar de kolonie Curaçao, geen gevaar ziet voor de bacovecultuur.

Zooals elders uit deze Memorie blijkt, heeft de bevordering van de bacovecultuur bij den kleinen landbouw de volle aandacht van het bestuur."

Toen de begrooting voor 1908 door de Koloniale Staten werd behandeld, bleek dit lichaam weinig tevreden over den gang van zaken bij de werken aan het Saramacca-kanaal en van den Saramacca-polder. Het bestuur beloofde echter om, na de noodige inlichtingen ter zake in Nederland te hebben ingewonnen, de Staten bijeen te roepen en mededeeling te doen. Nu een jaar later wordt den Staten in de M. v. A. kond gedaan, dat de uit Nederland ontvangen inlichtingen aanleiding gaven tot hernieuwde gedachtenwisseling met den chef van het bouwdepartement, zoodat andermaal in Nederland inlichtingen werden gevraagd, die tot dusver nog niet werden ontvangen.

Het heeft er tot dusver wel den schijn van, of het bestuur er tegen opziet om met zijn inlichtingen voor den dag te komen.

Wat in het V. V. betreffende het boschwezen was in het midden gebracht, werd door den gouverneur beantwoord met de opmerking, dat eerst op de begrooting voor 1908 fondsen zijn toegestaan, zoodat bezwaarlijk nu reeds uitkomsten van de exploitatie kunnen worden verwacht.

Omtrent de voor de kolonie zeker niet minder gewichtige aangelegenheden betreffende het kolonisatie- en immigratie-vraagstuk vinden we in de M. v. A. het volgende aangeteekend:

„Het door de Koloniale Staten aanbevolen denkbeeld om iemand, die volkomen op de hoogte is van het leven der Javanen, tijdelijk naar hier te detacheeren, met opdracht om een onderzoek in te stellen naar de behandeling en den toestand van de Javaansche immigranten in deze kolonie, is reeds door het bestuur in overweging genomen en heeft geleid tot een verzoek aan den minister van koloniën om ter verwezenlijking daarvan zijn bemiddeling te verleenen.

De stroom van Japansche landverhuizers naar de nieuwe wereld had reeds de aandacht van het bestuur getrokken. In hoever 't aanbeveling verdient de immigratie van Japanners in Suriname in de hand te werken, is eene vraag, waarop vooralsnog geen beslist antwoord kan worden gegeven.

In beginsel bestaat bij het bestuur geen bezwaar tegen het steunen van vrije immigratie uit andere landen dan Britsch- en Nederlandsch-Indië, wanneer blijken mocht, dat dit inderdaad in het belang der kolonie zoude zijn en bepaald voor eene kolonisatie geschikte elementen kunnen worden aangevoerd.

De Gouverneur behoort onder hen, die betwijfelen of een 10-jarig arbeidscontract bevorderlijk zal zijn aan de vestiging van immigranten in de kolonie. Hoewel de immigranten, met name de Britsch-Indiërs, over het algemeen reeds langer dan 5 jaar plegen te blijven — de gemiddelde duur van het verblijf van hen, die in 1905 van hier vertrokken, bedroeg reeds 12½ jaar —, hecht ook hij, op grond van hetgeen de ervaring in Engelsche koloniën geleerd heeft, veel waarde aan een gedwongen 10-jarig verblijf alhier en een verplichte bijdrage, door den immigrant, in de kosten van zijn terugvoer, gelijk o.a. voor Demerara sedert lang reeds bepaald is.

Onlangs is de aandacht van het opperbestuur opnieuw op deze aangelegenheid gevestigd en voorgesteld om bij de Engelsche Regeering stappen in die richting te doen."

Nu moeten we o. a. nog hooren wat het bestuur ter verdediging van het in het V. V. ook aangevallen beheer der Koloniale Vaartuigen heeft aan te voeren.

Van Vreemde Koloniën.

Een post in Duitsch Nieuw-Guinea.

De assistent-resident van Noord-Nieuw-Guinea heeft een bezoek gebracht aan het Duitsche gedeelte van het eiland, waarover hij in zijn verslag het volgende mededeelt:

Den 15en December werd naar Berlin Hafen gestoomd en des namiddags ongeveer te half vijf ure geankerd aan de Zuidpunt van het eilandje Tamara tegenover den landingssteiger der R.-K. Missie aldaar. Tamara ligt van de groep eilanden, waartoe het behoort, het dichtst bij den vasten wal; het heeft een grootste lengte van 1400 M. bij eene grootste breedte van 1 K.M. 8 K.M. oostelijker liggen de eilanden Faraguet, Sainson en Anggol in een groep bij elkaar; de beide eerste zijn niet grooter dan Tamara; Anggol is veel kleiner. De eilandjes zijn te klein om beschutte ankerplaatsen op te

leveren, zoodat de naam „haven" hier vrij misplaatst is. De overliggende vaste wal bestaat uit laag terrein; op het strand zware branding. Westelijk van de Zuidpunt van Tamara rijst echter uit zee een geïsoleerde heuvelketen ter hoogte van ruim 300 voet, die zich nog iets noordelijker voortzet; ongeveer op het hoogste punt van deze keten, op den top van een heuvel tot aan den voet in zee geheel van de woudbekleeding ontdaan, een indruk makende van ongenaakbaarheid, eenige gebouwen en een vlaggemast; het nieuwe bestuurs-établissement Eytapé. Het bestuurspersoneel bestaat uit een „Stationsvorsteher", den heer Rodaz, oud-beambte der Neu Guinea-Compagnie, wiens nieuw ressort zich uitstrekt van de Kaiserin Augusta-flusz tot de Hollandsche grens, een Secretär, een adjundant-onderofficier als instructeur der politiesoldaten, ongeveer 50 in aantal, en een ziekenverpleger. De eilanden der Sainson-groep, hoewel klein, zijn goed bevolkt. Eerst in 1894 vestigde zich een handelaar te Se.eo, die tevens als agent van de Neu Guinea-Compagnie optrad voor de koeliewerving op de kust. Na zijn dood, in 1897, werden zijne zaken door genoemde Compagnie overgenomen. In 1897 richtte de R.-K. Missie des Heiligen Wortes een eersten post op te Tamara en vestigde zich daarna ook op het eiland Ali en op de overliggende kust. De afdeeling van bovengenoemde groote katholieke zendingsvereeniging, die in Nieuw-Guinea haar arbeidsveld heeft, werkt onder den naam van „Mission des Heiligen Geistes". Aan het hoofd staat pater E. Limbroek als apostolisch praefect. (Bij pauselijk decreet van 24 Februari 1896 werd een bijzondere appostolische praefectuur voor Kaiser Wilhelmsland in 't leven geroepen.) Behalve met zendingsarbeid, occupeert de missie zich met industrieël bedrijf. Tegenover Tamara heeft zij een landbouw-onderneming voor klappercultuur, alwaar men spoedig 100000 klappers in den grond hoopt te hebben. Elders een machinale houtzagerij, klapper-aanplantingen met een veestapel van 100 stuks runderen, enz. Voorts beschikt zij over een groote stoombarkas, een zeilschoener en booten. Vroeger werd Berlin Hafen geregeld aangedaan door de stoomers der Nord-Deutsche Lloyd, doch sedert de staking van dien dienst is men thans geheel aangewezen op de verbinding door middel van den stoomer der Neu Guinea-Compagnie, Siar, die, ongeregeld, ongeveer eens in de 3 à 4 maanden Berlin Hafen bezoekt. Onder deze omstandigheden is de missie steeds doende een andere geregelde verbinding met de buitenwereld te verkrijgen.

Den morgen na de aankomst kwam van Eytapé een groote boot, door een twintig politiesoldaten bemand, waarin zich de Secretär en de instructeur, hier „Polizeimeister" genaamd, bevonden, aan boord van de Ceram een bezoek brengen. De politiesoldaten zijn inboorlingen, meest van de Bismarck-archipel en de Solomons-eilanden, gekleed met de Duitsche militaire pet en overigens slechts met een rooden lendendoek (lawa-lawa). Rapporteur sprak met de heeren af, dat hij zich 's middags ten 3 ure met de stoomsloep naar Eytapé zoude begeven. Ter bestemder ure werd dan ook afgevaren, doch onderweg brak een bui uit het Westen los, die de, toch reeds hooge zee nog deed toenemen. De missionarissen hadden voor de zware branding gewaarschuwd en de vriendelijkheid gehad, een papoesche prauw met eenige inboorlingen van het eiland mede te geven, waarmede zij meenden, dat rapporteur het veiligst den wal zoude bereiken. Dit bleek echter niet noodig, daar bij de landingsplaats, buiten de branding, de „Secretär" met de groote boot rapporteur opwachtte. Toen hij echter niet de verzekering kon geven, dat bij de toenemende zee de terugtocht nog mogelijk zou zijn, zag rapporteur van de landing af en besloot het den volgenden ochtend nog eens te beproeven. Toen bleek echter de zware deining niet verminderd en werd van het bezoek aan Eytapé afgezien. Hoewel het weder nog goed genoemd mocht worden, stond een zware deining door en bleek de December-maand minder geschikt voor een bezoek aan Berlin Hafen. Volgens de missionarissen zijn Juni en Juli in den regel de gunstige maanden. De missie-post op Tamar, Sint Jozef genaamd, bestaat uit verschillende gebouwen, als kerk, school, woongebouwen voor de paters en zusters, werkplaatsen, apotheek enz. Het terrein is beplant met gras en klapperboomen. In de school werden een zestigtal kinderen aangetroffen ongeveer van 8—12 jaren oud. Voermiddel voor het onderwijs, dat door de zusters gegeven wordt, bleek het Duitsch; den kinderen wordt het gotisch letterschrift onderwezen. Het grootste aantal der kinderen onder de hoede van de missionarissen — 147, wanneer rapporteur zich niet vergist — is niet van het eiland, doch van verschillende negorijen van de vaste kust afkomstig, waar al even groote taalverscheidenheid heerscht als in het Nederlandsche gebied. Deze omstandigheid werkt natuurlijk gunstig op het, door de missionarissen zoo consequent mogelijk doorgevoerd beginsel, dat de kinderen ook in onderling verkeer zich van geene andere dan de Duitsche taal mogen bedienen. Dat de kinderen door hun internaat geheel aan de ouders zijn onttrokken, werkt uiterst gunstig op de resultaten van 't onderwijs. Moedwillig schoolverzuim, elders zoo verlammend op het onderwijs werkend, wordt hierdoor geheel geëlimineerd. 't Wekt echter bevreemding, dat de papoesche ouders hun kinderen vrijwillig aan de missionarissen afstaan voor hunne opvoeding. Slavernij is in Kaiser-Wilhelmsland niet in zwang en valt dus hier niet aan koop te denken. Volgens de zendelingen krijgen zij de kinderen zonder moeite door tusschenkomst hunner plantage-arbeiders.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Gen. 15 Mei 1908. Deze afl. bevat als gewoonlijk verschillende met betrekking op de Indiën geschreven artikelen. Een belangrijke bijdrage levert *Prof. Dr. A. Wichmann* over *Joris van Spilbergen*, 1568—1620, een der mannen, die bij de opkomst van de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie een belangrijke rol hebben gespeeld. Het nageslacht heeft hem echter niet geheel recht doen wedervaren, en het is alleen zijn laatste re s (1614—1617), die meer algemeen bekend geworden is. Dit journaal nu is twee jaren geleden door de Hakluyt Society, in engelsche vertaling, voorzien van eene inleiding en van aanteekeningen, uitgegeven. Prof. W. is van meening, dat die bewerking, door J. A. J. de Villiers, beter verzorgd had behooren te worden, en noemt haar zelfs niet alleen een stilstand, maar een groote stap achteruit. „Een stilstand, omdat aan onjuistheden, die reeds lang verbeterd zijn, opnieuw eene plaats wordt ingeruimd, zonder dat dit gebrek door nieuwe uitkomsten vergoed wordt; een achteruitgang, omdat er tal van fouten, die vroeger niet aanwezig waren, werden bijgevoegd." En verder: „De berichten, die Villiers aangaande het leven van Spilbergen mededeelt, zijn zeer schraal en doorgaans niet eens juist." Doch, zegt de schr., „inplaats van uitsluitend kritiek uit te oefenen, komt het mij echter nuttiger voor de steken, die Villiers liet vallen, op te nemen, en te dezer plaatse mede te deelen, wat men in eene uitgaaf van de Hakluyt Society had moeten verwachten."

We moeten overigens volstaan met de aandacht te vestigen op de daarop volgende interessante beschouwingen van Prof. W.

Het volgend opstel bevat het verslag eener *Dienstreis benoorden Larantoeka (Oost-Flores), 23—28 April 1907, door A. J. L. Couvreur.* (Met kaart).

Vervolgens geeft de heer *G. P. Rouffaer* bijzonderheden over *de aanstaande 6e expeditie van het Kon. Ned. Aardr. Gen. naar het binnenland van Suriname*, waaraan hij doet voorafgaan eenige historische feiten over vroegere dergelijke expedities. Aan dit artikel ontleenen wij, dat de nieuwe expeditie onder leiding zal staan van den Luit. ter zee 1e klasse J. G. W. J. Eilerts de Haan met den Luit. ter zee 2e kl. R. H. Wijmans en den off. van gezondheid 2e kl. Dr. J. H. A. T. Tresling als tochtgenooten; dat zij den bovenloop van de Suriname-rivier zal opgaan en allereerst verkennen den Gran Rio en Pikien Rio (de „Groot-Rivier" en „Klein Rivier"), die, respectievelijk van het Zuidwesten en Zuid ten Westen komende, de Suriname-rivier bij hun vereeniging gaan vormen. Als de „Gran Rio," zijn naam naar waarheid draagt, tevens daardoor reden gevend voor den betrekkelijken waterrijkdom van de Beneden-Suriname, dan moet nu het brongebied daarvan bekend raken, namelijk de Wilhelminaketen, waarvan de naam en eerste plaatsbepaling teruggaat tot de Coppename-expeditie. Gelijk men weet, is de expeditie den 14en Mei uit Nederland vertrokken.

Prof. Wichmann schrijft daarna over de „*Moordenaars-rivier*" *en de* „*Doodslagers-rivier*" *op Nieuw-Guinea* (met kaartje), welke weinig liefelijk klinkende benamingen er met nadruk op wijzen, hoe onwelwillend de bejegening was, die aan bezoekers der Zuidwestkust van Nieuw-Guinea in de 17e eeuw van de zijde der inlanders ten deel viel.

De heer *C. Craandijk* somt vervolgens een aantal „*onnauwkeurigheden*" op in de pas verschenen *groote kaart der topografische inrichting te Batavia*, d. w. z. de Overzichtskaart van den Oost-Indischen Archipel in zes bladen, waaruit blijkt, dat daarin werkelijk groote fouten zijn begaan. Toch komt het ons voor, dat de heer Cr. ook wel een enkel waardeerend woord had kunnen zeggen over de sierlijkheid der uitvoering en de overzichtelijkheid dezer kaart, welke alle vroegere uitgaven in ieder geval in alle opzichten overtreft o. i. Men vergelijke daarvoor de in ditzelfde Nr. van het Tijdschr. (onder het Litteratuur overzicht) opgenomen opbouwende bespreking door den heer L. A. Bakhuis.

Ten slotte releveeren we uit deze aflevering dan nog een artikel over den *Arbeid van het exploratie-detachement in Zuid-Nieuw-Guinea*, samengesteld naar gegegevens van „*Pionier*" en *R. L. A. Hellwig* (met kaart); eene bespreking van den heer *J. van Baren* over *de nieuwe flora van het vulkaaneiland Krakatau*, en een uiteenzetting der prijzenswaardige bedoelingen, door *G. P. Rouffaer*, van de *Nieuwe Linschoten-vereeniging*; een Nederlandsche Hakluyt-Society.

* * *

Indië in woord en beeld. Aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië voor de lagere scholen, door **Th. J. A. Hilgers.** Groningen, J. B. Wolters, 1908. 8o.

Met ingenomenheid maken wij melding van de verschijning van dit — zooals de schr. zeer bescheiden aanmerkt — aardrijkskundig „werkje", dat hoofdzakelijk is bestemd voor de Ind. lagere school. De heer Hilgers koestert de hoop, dat het door de bijzondere indeeling der leerstof en de vele platen ook op Nederlandsche scholen voor M. U. L. O. goede diensten zal kunnen bewijzen, waaraan wij zouden willen toevoegen, dat het inderdaad in geen enkele onderwijs-inrichting in Nederland mag ontbreken. Wij zijn van meening, dat de heer Hilgers een stuk werk heeft geleverd, dat alles, wat te voren op dit gebied verscheen, verre achter zich laat, inzonderheid wat betreft de rijke illustreering van dit kostelijke boek. Van schrijver's uitnoodiging dat hij zich houdt aanbevolen voor op- of aanmerkingen, welke zouden kunnen leiden tot verbetering, maken wij intusschen gebruik door hem te wijzen op blz. 8; daar staat, dat het reusachtige gebouw, door de inlanders Kantor Paleis genoemd, in **1829** door Daendels werd gebouwd. Die hinderlijke drukfout zal zeker in den tweeden druk niet meer voorkomen.

* * *

De Vrouw en haar Huis. Mei 1908.

Mej. Tonnet's pen wordt bijzonder vruchtbaar in den laatsten tijd. Thans schrijft ze in bovengenoemd tijdschrift een artikeltje over *Indische maaltijden*, „met beleefde dankbetuiging aan Dr. M. Greshoff voor welwillend gedane mededeelingen en correcties." Deze vlag kan o. i. echter de lading niet dekken, want volgens onze meening is deze laatste pennevrucht van Mej. Tonnet vrij oppervlakkig en weinig interessant bovendien. Zij splitst haar art. in drie gedeelten: De rijsttafel voor den Europeaan; het maal van den Inlander en het menue van den Tenggerees. Waar zij blijkbaar voor oningewijden haar stukje schreef, lag het voor de hand dat mej. T. wel eerst even had kunnen mededeelen, wat onder „Tenggerees" verstaan wordt. Maar laat ons even in zijn geheel afschrijven, wat zij precies zegt: „Het menue van den Tenggerees is wel het soberst van al. Hij mengt tot gruis gestampte djagoeng aan met rijst en stoomt ze met wat zout in de koekoesan. Gaat hij op reis naar beneden, dan draagt hij zijn maal met zich mee. Toespijs gebruikt hij niet, hoogstens een weinig groenten; vleesch of visch eet hij nooit. Zijn stoere lichaamsbouw pleit voor zijne leefwijze." Is dit niet oppervlakkig? Dan ook vraagt de schrijfster: hoe komt het toch dat het menue van den Europeaan in Onze Oost zoo uitgebreid is geworden, terwijl dat van den Inlander in doorslag zoo sober is? De schrijfster begrijpt het niet recht, of — zegt zij — heeft de Europeaan aan meerdere prikkels der spijsverterings-organen behoefte, of heeft de inlander oudtijds ook zulke weelderige maaltijden er op nagehouden en heeft mindere welvaart hem gedwongen tot sobere leefwijze? De schrijfster houdt het eerste voor waar, als zij zegt: „Zucht naar overmatige bevrediging der levensbehoeften kan den Europeaan er toe gebracht hebben, om dat, wat voor den inlander feestgerecht was, in het dagelijksch maal in te lasschen. Met beslistheid een oordeel uit te spreken, zal echter eerst kunnen geschieden, wanneer men de bestaande toestanden aan de vroegere zal getoetst hebben en zoolang het onderzoek van het bestaande nog zoo weinig diepgaand was, kan er van die toetsing vooreerst geen sprake zijn."

In gemoede: We raden mej. Tonnet in allen ernst aan een onderzoek in te stellen hier te lande hoe het komt dat het menue van den welgestelde zooveel uitgebreider is, dan dat van den minder met aardsche goederen gezegende; dan heeft ze meteen de oplossing gevonden voor haar

oogenschijnlijk diepzinnig betoog over den inlander en zijn in den regel zoo sober maal!

* * *

Lichtstralen op den Akker der Wereld, 1908, No. 3.

Dit Nr. bevat een bijdrage getiteld: *Iets over Java's overgang tot het Mohammedanisme, door H. Zeydner* (Toespraak, gehouden op het Zendingsfeest te Ede, den 3en Juli 1907, eenigszins uitgebreid); verlucht door een aantal plaatjes, zonder bijschrift notabene, die absoluut geen betrekking op het onderwerp hebben. Zoo o.a. een afbeelding van een motorboot „Tole" geheeten (wat in het Bataksch „voorwaarts" beteekent) varende, vermoedelijk op het Tobameer; dan een paar afbeeldingen van gedrochtelijke Balische lijkverbrandingstoestellen, waarvan de minder ingewijden niets zullen begrijpen, enz. Overigens gelooven we, dat de inhoud van den tekst-zelve wel aan het doel van den schrijver zal beantwoorden.

* * *

De Indische Mercuur van 19 Mei 1908.

De Mercuur biedt ditmaal een groote verscheidenheid. *Dr. K. W. van Gorkom* opent dit Nr. met een interessant artikel: *Weersgesteldheid in betrekking tot den landbouw en de cultures in Nederl andsch-Oost-Indië (de Tropen)*; de heer *G. van der Sleen* schrijft vervolgens over *Java-coca*, waarin hij zijn meeningen stelt tegenover die van den heer De Jong, eveneens in de Ind. Mercuur gepubliceerd. Daarop volgt een bespreking door den heer *P. J. van Houten* van *J. G. Ferguson's* bijdrage in de Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society: J. G. Loten, the naturalist governor of Ceylon (1752—'57) and the Ceylonese artist A. de Bevere, onder het opschrift: *Twee Indische natuurliefhebbers uit de XVIIIe eeuw*, waarvan de heer Van Houten opmerkt, dat deze studie „van den heer F. een zeer verdienstelijken arbeid mag worden geheeten, die in het bijzonder door ons, Nederlanders, verdient gekend te worden, als bevattende vele nieuwe en kostbare gegevens voor kennis en het streven der twee in den titel genoemde landgenooten."

Eindelijk noteeren wij nog uit dit Nr. *Vluchtige oliën*, Bericht van Schimmel en Co., door *P. v. d. W(ielen). — Handels- en scheepvaartbeweging van Bangkok in 1907. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja* (in dit overzicht reeds besproken). — *Bepalingen regelende de heffing van de belasting op de inkomsten in Nederlandsch-Indië. — De vooruitgang van Formosa. — Koloniaal Museum te Haarlem* (hierbij wordt medegedeeld, dat als prijsvraag voor 1909 zal worden uitgeschreven een studie over Caoutchouc (rubber, gomelastiek), en zulks in verband met de in September van dit jaar te houden International Rubber Exhibition). — *Over bijdragen uit Indië aan „De Indische Mercuur."* — Benevens de gewone wekelijksche berichten.

* * *

Verder ontvingen wij nog sedert ons vorig weekoverzicht het **Indisch Militair Tijdschrift van April 1908**, inhoudende: Eenige opmerkingen naar aanleiding van de verschenen Leiddraad Pionieroefeningen, door E., met naschrift door H. J. V. — Een cavalerist over Cavalerie, door K. W. Rauh. — Een ontwerp-wijziging van het onderscheidingsteeken voor het kader. Een nuttige bezuiniging, door een compagnies-commandant. — De waarde der Philippijnen uit een militair oogpunt en dat van handelspolitiek. — Panoramaschetsen voor peilers en doelverkenners, door Jhr. G. M. E. van Suchtelen. — Iets naders over „Geneeskundigen dienst te velde" door van Vliet. — Bijdrage tot de opleiding van onze kanonniers bij de Vesting-Artillerie, door Artillerist. — Iets over Batterij-dienst en Batterij-bouw bij de Vesting-Artillerie, door Ch. Kiës. — Enz.

Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1907. (Uitgegeven als bijvoegsel der Javasche Courant van 18 April 1908).

Het elfde Jaarverslag der **Madoera Stoomtram-Maatschappij.**

De **maandcijfers** en andere periodieke opgaven betreffende **Nederland en de Koloniën**, bevattend het jaar 1907 en de eerste maanden van 1908.

Een sensatie-roman van den heer **E. F. E. Douwes Dekker**, redacteur van het Bat. Nieuwsblad, getiteld: **Het boek van Siman den Javaan.** Een roman van rijst, dividend en menschelijkheid. Amersfoort, P. W. Wink, 1908.

Ten slotte wordt de aandacht gevestigd op de z.g.n. **„Groene Amsterdammer"** van 10 en 17 Mei, waarin Dr. X. v. d. Plaats artikelen schreef over Acclimatisatie en kolonisatie in tropische gewesten, terwijl in het Nr. van 17 Mei bovendien een opstel verscheen over den Oud-Gouv.-Generaal Jhr. C. H. A. van der Wijck; en op **„De Prins"** van den 16en dezer maand, welke een mooi geïllustreerde bijdrage bevat, getiteld: Een tocht door de Bataklanden (meer speciaal door de Toba-Bataklanden en Simoeloengoen), met eenige interessante bijzonderheden van land en volk, door P. Pieper.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m. 29 April.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m. idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. 25 idem.
Het N.-I. Effectenblad no. 31 en 32.
Het Damesweekblad v. Ned.-Indië no. 41.
Ind. Mercuur no. 21.
„Naar den Oost", door *Creusesol.*
Deli Courant t/m. 27 April.
Sumatrabode t/m. 24 id.
De Padanger t/m. idem.
Exportblad no. 721.
't Onderwijs t/m. no. 16.
La Quinzaine Coloniale no. 9.
Cultura afl. Mei '08.
Jaarverslag Surinaamsche Bank over 1907.
„Het Atjeh-vraagstuk en hoe dat thans nog kan worden opgelost", door J. J. B. Fanoy.
Weekblad van Ned.-Indië nos. 51 en 52.

Voor de opgave,
De Secretaris,
De WITT.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 24 April 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa aan den hoofdingenieur W. G. Ribbius; wegens langdurigen dienst aan den ingenieur J. P. Textor en den machinist L. E. P. Young.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies bij de S.S., P. A. C. Bosse; de controleur B.B., J. L. Terlaak; de machinist J. H. Mostert; de hulponderwijzeres mej. S. J. C. Bosscher; en de alg. ontv. van 's lands kas L. A. Blandeau.

Benoemd: tot Inlandsch off. van justitie in het regentschap Cheribon, de wedono van Sindanglaoet, Mas Krama Prawira.

Ontslagen: eervol, op verzoek, als lid bij den Landraad te Soerakarta, Raden Ngabei Brotowadono; benoemd als zoodanig Raden Ngabehi Prodjapranoto; bij den Landraad te Blora, Raden Notoprawirodiredjo; benoemd als zoodanig Raden Notodirdjo.

Geplaatst: in de res. Semarang, de burg. ambt., W. A. C. Ilgen; in Pekalongan, de benoemde controleur F. B. Batten.

Militair Departement.

Bevorderd: tot majoor de kapiteins der infanterie G. Buijs en W. E. A. Burton.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof aan den gezaghebber bij de Gouv. marine H. C. IJkema.

Ontslagen: eervol, de baas-timmerman enz. bij 't Marine-établissement te Soerabaja J. v. d. Berg.

* * *

Uit de Javasche Courant van 28 April 1908.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den kantoorchef E. E. Clarenbach; wegens ziekte id. aan het lid van den Raad van Just. te Soerabaja Mr. G. W. Uhlenbeck; wegens langdurigen dienst aan het hoofd van het gevangeniswezen Mr. P. J. Gebel en aan den subst.-officier van just. te Soerabaja Mr. E. H. Bergsma.

Benoemd: tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. R. H. Kleyn; tot voorzitter van den landraad te Djember Mr. A. J. H. L. Adam; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Kediri Mr. L. Süthoff; tot ondervoorzitter aldaar Mr. H. Maten; tot ondervoorzitter te Magelang Mr. H. W. Pruissen; tot voorzitter te Djombang Mr. J. Deenik; tot oudst aanwezend stadsgeneesheer te Semarang Dr. W. Th. de Vogel; tot bouwkundig ambtenaar bij de S.S. de opzichter H. L. Leydie Melville; tot 2den commies bij de Weeskamer te Batavia C. L. Jans; te Soerabaja G. E. F. Neuendorff.

Belast: met de functiën van secretaris voor het Welvaart-onderzoek P. W. Hartelust.

Benoemd: tot Inl. off. van Just. in het regentschap Lebak, Raden Moehamad; tot wedono van Pandakan, Soemoredjo; van Poerworedjo, Mas Soeriohardjo; van Gempol, Kerto Setro; van Senggoeroeh, Mas Ngabehi Soemo Wirio; van Gondanglegi, Raden Soeriodikoesoemo.

Bij de S.S. op Java. Benoemd: tot opzichter 3e kl. H. Huchtmans; tot onderopzichter 1e kl. B. v. d. Kam; tot opzichter 3e kl. W. F. H. Manuel en C. P. J. van Koetsveld; tot stationschef 3e kl. W. F. Schneider; tot commies Ch. Th. Schotel en Ch. Couzijn.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof aan den 1en luit. der inf. H. L. H. Baron van Isselmuden; wegens langdurigen dienst één jaar aan den 1en luit. L. H. van Gent en aan den kapt. der art. Th. W. Sanders.

Bevorderd: tot kapitein der inf. de 1e luitenants M. J. C. W. van Vlierden en P. van der Meijden.

Ontslagen: op verzoek, de kapt. der inf. H. G. van Buuren.

Geplaatst: bij het 9e bat. de 2e luit. W. C. M. Slabbekoorn; bij de garnizoenscompagnie van Tapanoeli de 1e luit. W. Aars.

Overgeplaatst: bij het 10e bat. de kapt. W. G. L. Snijders, de 1e luits. A. J. de Bank Langenhorst, W. van Holst Pellekaan en A. J. Ensink en de 2e luit. A. L. Samson; bij het 11e te Mr. Cornelis de 2e luit. V. Dersjant; op Bali de 1e luit. O. R. Plet; bij het 18e bat. de 1e luits. I. P. v. d. Ploeg en L. H. Barkmeijer; bij het 20e bat. de kapt. W. H. Scheij; de 1e luits. G. P. Caudri en J. Beumer; de 2e luit. A. M. W. van Renesse en de onderluit. J. F. de Rooij; naar de troepenmacht op Bali, als commandant van den trein, de 1e luit. der art. G. J. Pitlo; naar Soerabaja de 2e luit. der art. S. N. P. Tierie.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den loods bij het loodswezen van de Oostkust van Borneo, A. B. Poppe.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van loods bij het loodswezen van Tandjoeng-priok E. de Boer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Nederl.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw C. M. de Crand—Meijer en 2 k.; mevrouw M. E. Horsting—De Lange; W. Venema; M. Uhl met echtg. en 1 k.; W. J. Steigerwalt met echtg. en 1 k; mej. C. van der Horst; J. Bergers; F. C. L. F. Cavaljé; N. van Wichen met echtg. en 1 k.; J. Wezel; T. Speelman; Zuster B. de Veen; Zuster C. van der Meer; Zuster R. de Gier; Zuster E. Poel; Zuster C. Albert; Zuster I. Kuijpers; Zuster B. Ouwerkerk; Zuster A. van Lier; Zuster E. Verpoorten; Zuster E. Schoonbrood; Zuster E. Scheepers; Zuster U. Oosterman; Zuster A. Engelen; Zuster B. Peters; Joh. Stegerhoek; C. M. Danleben; J. J. N. van Gernen;

naar Lissabon: J. H. F. Bus; I. Wolff; W. H. Gasman; P. Bertagnolli; A. Nissl; T. Holler; A. Dollinger; J. Valk; F. K. Schretzmair; P. Gratz; O. Gnitz; M. Kohler; W. Wanger;

naar Marseille: J. T. Bierman en echtg.; Duel; Eskes en Blome;

te Southampton zal zich inschepen naar Perim: Dr. F. Hewlett Burton Brown;

te Marseille zullen zich inschepen: J. W. C. Bovenkerk; A. de Lange met echtg. en 3 k.; J. J. Geurts en echtg.; K. H. Korff; J. Colmjon m. echtg. en 2 k.; mej. M. J. D. van Andel; M. Winkel; mej. G. W. van Andel; L. Bendien; F. Roorda en echtg.; K. O. Uhlenbeck; mevr. J. F. W. Burger-Kriesfeld en d.; mevr. wed. A. Vonck—Morrod de Froideville en z.; B. J. Bond; des Brunes.

Passagierslijst van het Ned. s.s. Goentoer; commandant H. le Clercq; van Batavia 30 April 1908; te Marseille 24 Mei 1908.

Van Batavia: J. H. Liefrinck met echtg. en 2 k; mevr. J. H. Haak en d; J. W. Labrijn met echtg. en 5 k; mej. B. van Blokhuizen; mr. H. F. de Boer; mevr. A. A. W. Barkeij—van Wieringen en d; C. J. M. Wolter met echtg. en 5 k.; J. C. W. F. Ditmarsch met echtg.; mevr. A. J. L. Goenoe—Stevels; H. G. Smagge met echtg. en 4 k; L. P. J. M. Santer met echtg. en 3 k; J. van Gilse met echtg. en 1 k; mej. B. Wattendorf; E. Scheltema met echtg.; W. B. Ramage met echtg.; H. Turner; J. A. Ament; F. Ch. Bogaardt; mej. Th. L. A. Bogaardt; mej. A. M. Bogaardt; J. B. Harthoorn met echtg. en 3 k; Joachim Skovgaard; W. L. de Baus met echtg. en 1 k; K. Wijbrands met echtg. en 1 k; H. Engelsman; mevr. J. C. Oltmans geb. Klink met 1 k; A. H. W. Gorter; J. Veen; mevr. Douwes; mevr. wed. H. L. R. Butteling—Heuffels; mevr. wed. A. P. Mourques—Pauchard met 3 k.; F. C. Gerritsen; B. D. van der Palm; F. H. Hernung; jongeheer R. Kerdijk; G. Saijera; H. C. van der Veen met echtg.; A. Blekemaker; A. W. la Rooij; P. A. Westerbeek met echtg. en 3 k; J. Brus met echtg. en 1 k; C. van der Poel; L. C. A. Bouter; J. de Bakker; J. J. C. C. Schulze; L. de Boer; J. Jarger; P. van der Velden;

van Padang: W. D. Gort met echtg. en 3 k.; mej. A. van Beekum; W. C. Mul met echtg. en 4 k; mevr. Douwes; F. H. R. Neumann; L. Th. J. Koremans met echtg. en 1 k.; G. Kubler met echtg. en 3 k; mej. L. Ufer; mevr. wed. M. J. Wielick—Jacobi; Dames Schmand; A. F. M. Schmand;

naar Padang: H. H. Amant; mr. m. Brouwer; W. F. Bounderman; G. Bebingh; C. Lulof.

W. DE WAAL,

's=Gravenhaagsche

Stoom-Tapijtreiniging en Desinfectie-inrichting. :-:

Opgericht 1886.

Schenkweg 175=177. Tel.No. 140

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's=Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

J. S. DIJKHOFF

Den Haag -:- Mauritskade 8
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreem Geld, verzilvert Coupons, opent R kening-Courant tegen onderpand, i casseert Wissels en Kwitantiën.

BESLIST DE BESTE INDISCHE SIGARETTEN ZIJN DE

PAJAGOMBO SIGARETTEN VAN ANT. JUSTMAN TE BATAVIA.

Verkrijgbaar in alle voorname Sigaren= winkels.

Generaal-Agent voor Nederl. W. H. Voet & Zonen Haarlem.

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS= en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiën

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het mee succes kan verwachten. Men vrage t overtuiging daarvan aan, de vele attesten v herstelden, welke gaarne op aanvraag fran thuis worden gezonden. Mondeling of schr telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haa

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODE

Succes bijna altijd zeker.

VACANT.

VACANT.

VACANT.

---

toom- Wasch & Strijkinrichting

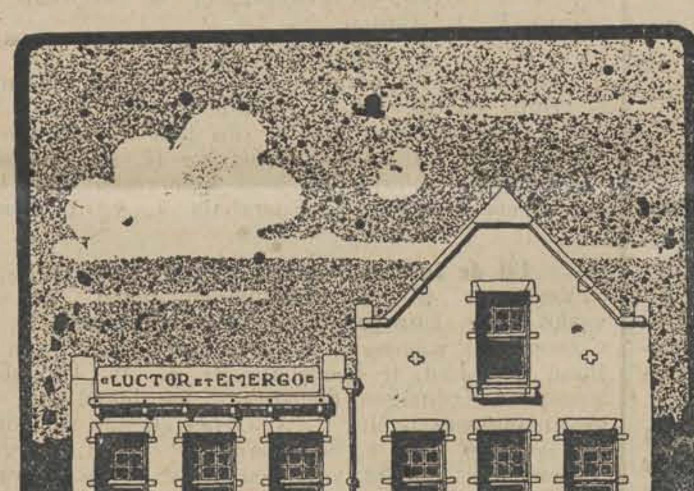
J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

—:— TELEFOON 2932. —:—

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

INDISCHE VENDUTIE

MALAKKASTR: 72-74

Is het Soliedste Adres voo hen die KOMEN om zich te installeeren en voor hen di hun Inboedel 't voordeeligs van de hand wenschen te doen zonder Kosten voor den inzen der.

Bergplaats voor Inboedels Verhuizingen en Transporten GEOPEND van 9 tot 5 uur.

(Zondags gesloten.)

Teleph. No. 1554.

Kaas en Eieren. Natuurboter

elftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging"

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

B. J. W. DE GOEY.

Bestellingen worden aan huis bezorgd.